

Bios2

Thema in de kijker Bibliotheekcollecties

Bios2 thema reeks

Oktober 2014

Het agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen verzamelt via de rapporteringstool Bios2 al geruime tijd cijfermateriaal over de openbare bibliotheken. Het verzameld cijfermateriaal is voor iedereen raadpleegbaar op www.bibliotheekstatistieken.be. Deze website biedt bibliothecarissen en beleidsmakers tal van mogelijkheden om de bibliotheekwerking binnen hun gemeente en binnen het volledig Vlaamse landschap te evalueren.

De themanummers van Bios2 zijn een reeks publicaties waarin telkens één thema wordt uitgelicht op basis van de verzamelde gegevens in Bios2. Wanneer nieuwe gegevens beschikbaar zijn, zullen de reeds gepubliceerde themanummers geactualiseerd worden zodat trends en ontwikkelingen blijvend in kaart gebracht worden.

Ook volgende themanummers zijn beschikbaar:

- Bibliotheekinfrastructuur
- Publieksbereik
- Activiteiten in de bibliotheek
- Bibliotheekpersoneel

Inleiding

De collectie blijft een belangrijk onderdeel van de bibliotheekwerking. Zonder collectie, geen bibliotheek.

In Bios2 worden heel wat gegevens rond collectie geregistreerd. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de open kast collectie (vrij raadpleegbaar in de bibliotheek) en de magazijncollectie, tussen de collectie gedrukte materialen en audiovisuele materialen en tussen collectiematerialen voor de jeugd (jonger dan 15 jaar) en collectiematerialen voor volwassenen (vanaf 15 jaar). Van elk collectieonderdeel worden de basisgegevens geregistreerd: het totale bezit, de aanwinsten, het aantal afgevoerde materialen en het aantal uitleningen per jaar.

We bekijken in dit overzicht diverse aspecten van de verschillende collectieonderdelen, al dan niet gegroepeerd, en het gebruik van die collecties. We analyseren daarnaast de evoluties vanaf 2006 of vroeger.

Waar mogelijk werden de gegevens ook voorgesteld op interactieve kaartjes. Om deze kaartjes vlot te openen, is het gebruik van Mozilla Firefox, Google Chrome of Internet Explorer 9 (of hoger) aanbevolen.

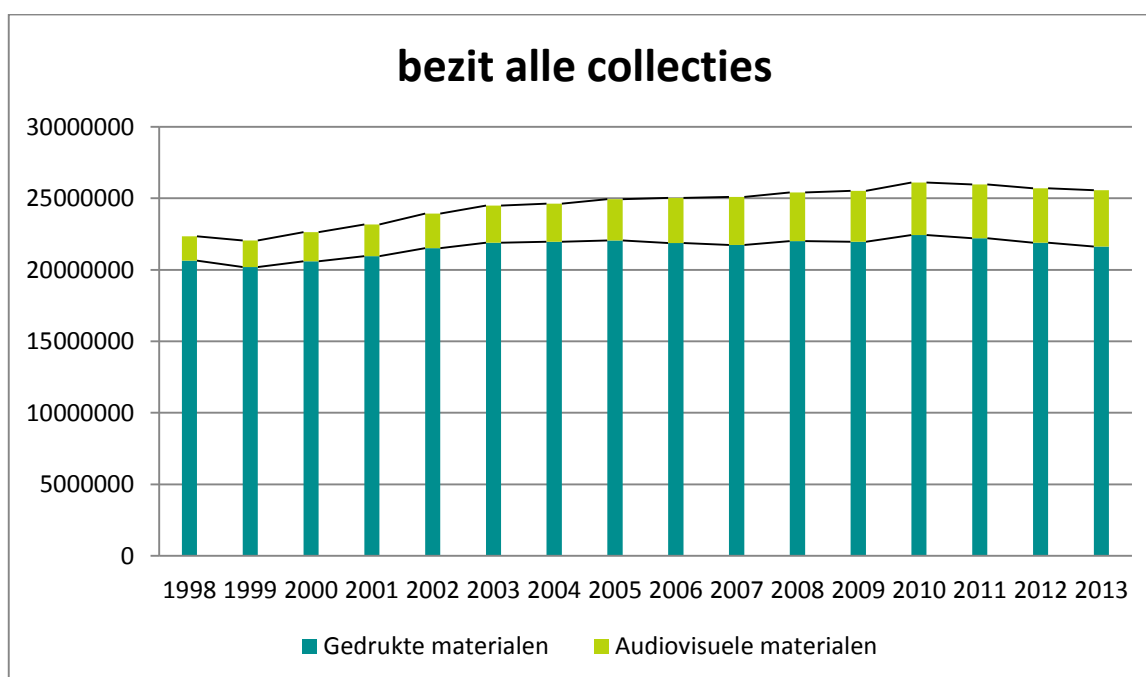
1. Totaal bezit

Goed om weten

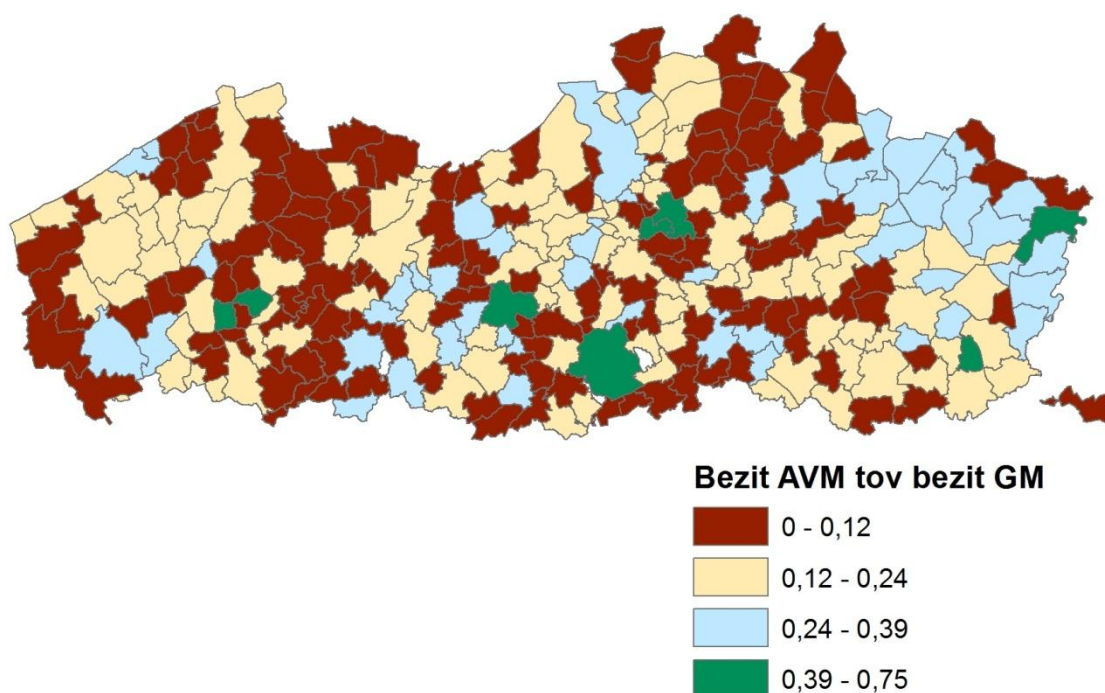
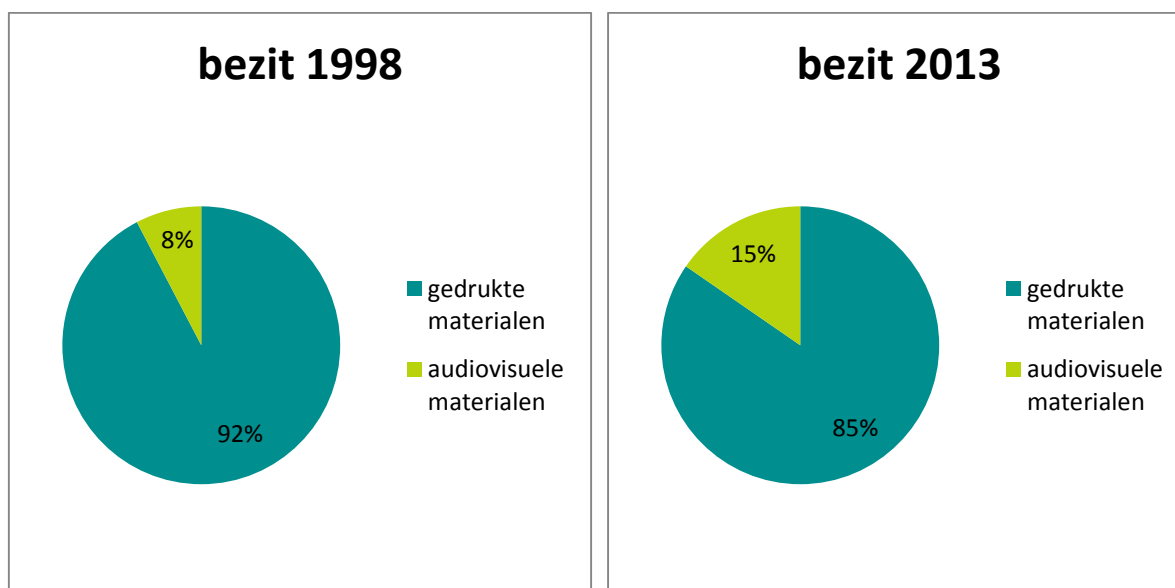
Totaal bezit gedrukte materialen: 21 636 874 items

Totaal bezit audiovisuele materialen: 3 933 623 items

Totaal bezit: 25 570 497 items

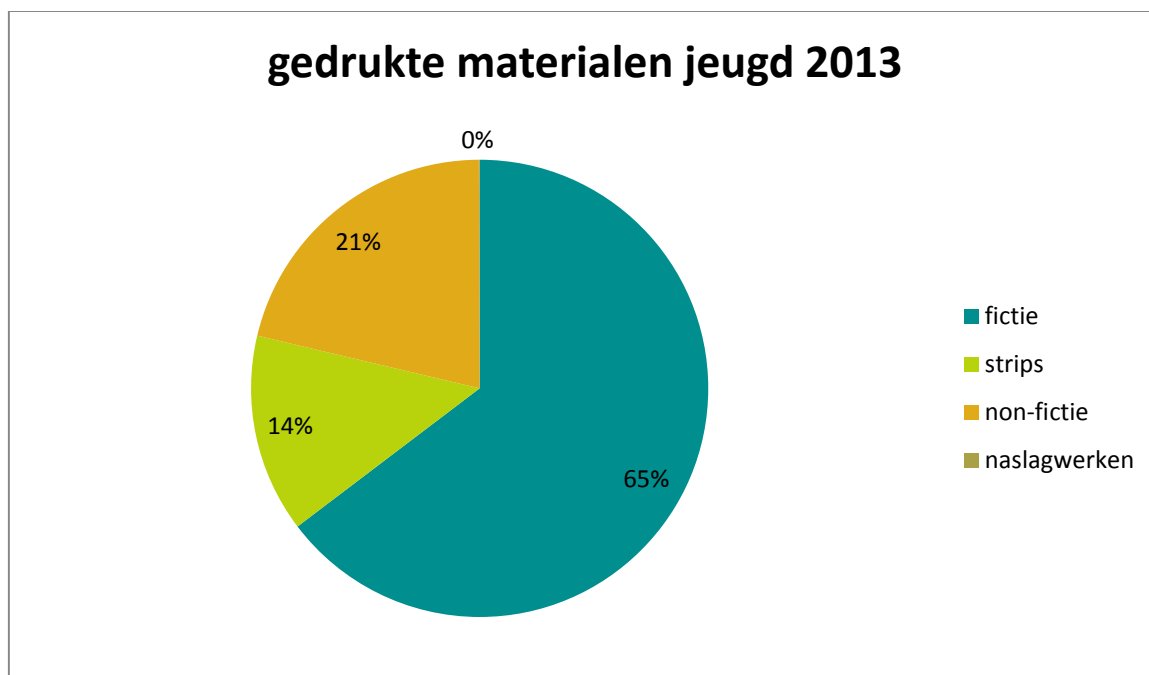
We beschikken al sinds 1998 over gedetailleerde gegevens over de collectie. We zien dat het totaal aantal bibliotheekmaterialen tot 2010 sterk is toegenomen. In 2011, 2012 en 2013 werd het totaal bezit iets kleiner, maar nog steeds bezitten alle openbare bibliotheken samen ruim 25 miljoen items. Daarnaast valt de toename van de hoeveelheid audiovisuele materialen (AVM) op: in 1998 hadden alle bibliotheken samen nog zo'n 1,7 miljoen items AVM, in 2013 is het totaal aantal meer dan verdubbeld tot ruim 3,9 miljoen items. Verhoudingswijs is het aandeel AVM in de totale collectie verschoven van 8% in 1998 naar 15% in 2013 (zie grafiekjes hieronder).

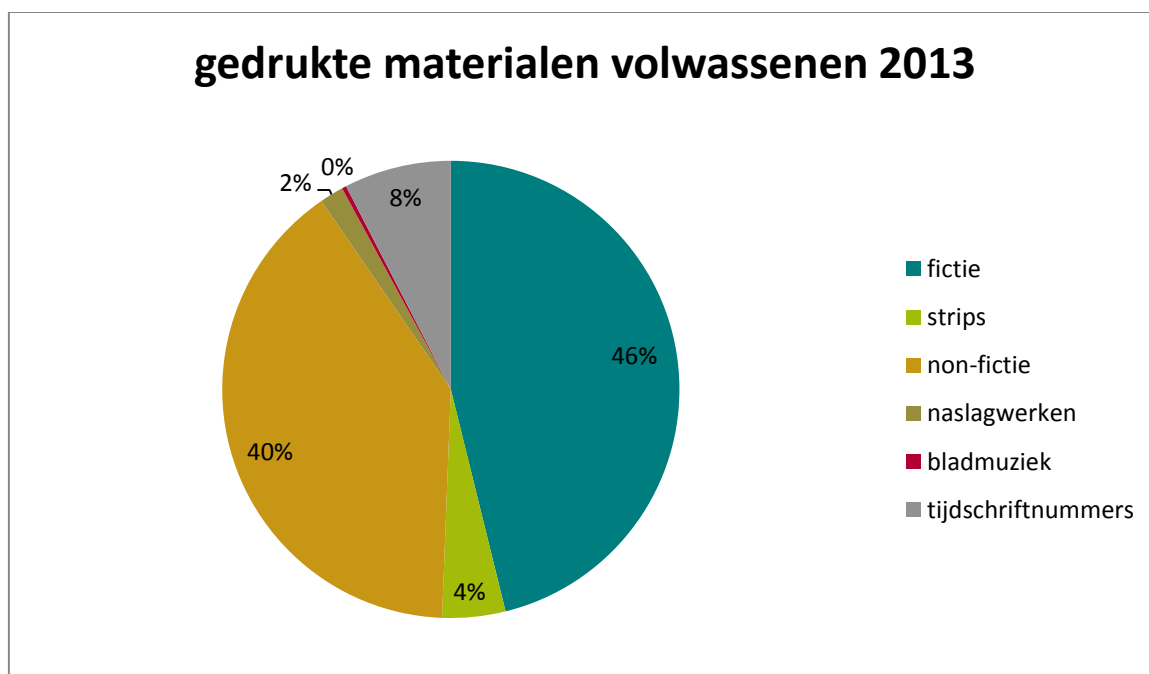
Klik op de afbeelding om een interactieve versie van de kaart te openen. Indien u met Internet Explorer werkt, wordt Internet Explorer 9 of hoger aanbevolen.

Op dit kaartje wordt de verhouding tussen de totale collectie AVM t.o.v. de totale collectie gedrukte materialen (dus niet t.o.v. de totale collectie in zijn geheel) in percentages voor elke gemeente weergegeven. Opvallend is de grote diversiteit tussen de bibliotheken. We zien dat voornamelijk bibliotheken in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verhoudingsgewijs heel veel audiovisuele materialen bezitten.

2. Bezit gedrukte materialen open kast

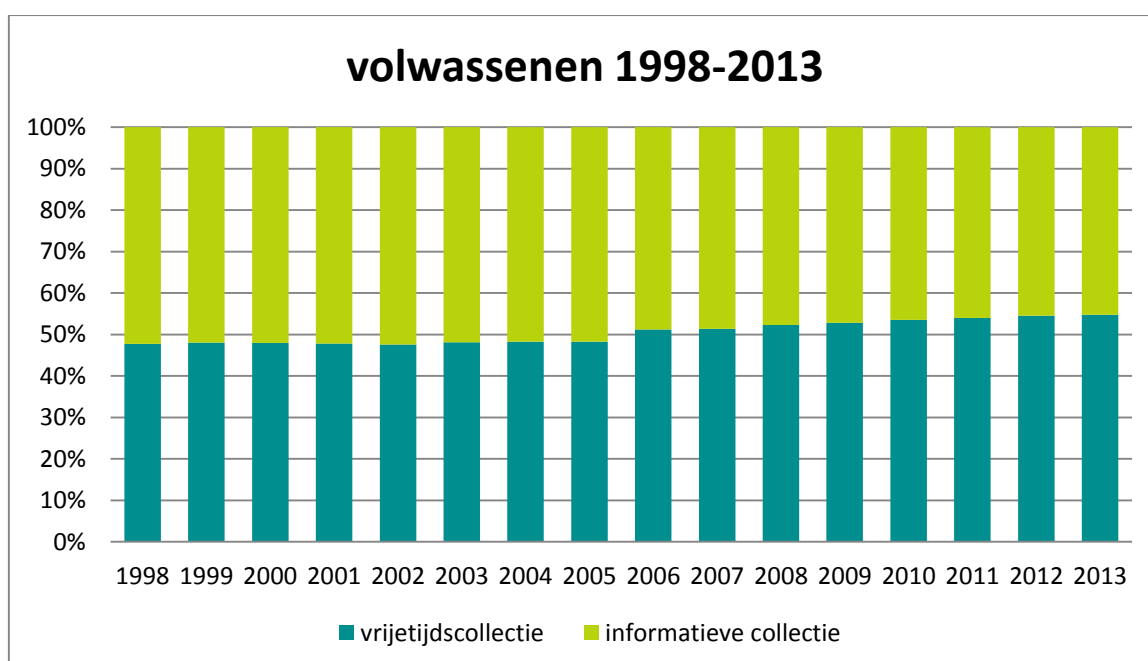
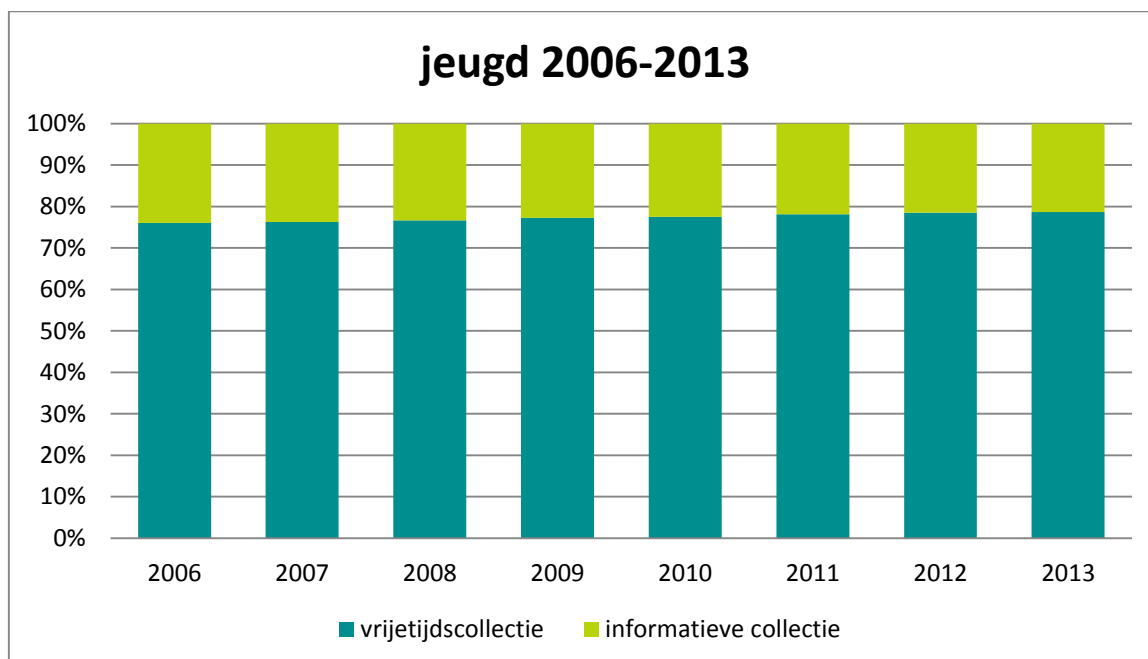
Zowat twee derde van de collectie voor de jeugd bestaat uit fictie boeken. Strips maken 14% van de totale collectie uit en non-fictie werken 21%. Het aantal naslagwerken (dit zijn niet-uitleenbare materialen die enkel binnen de bibliotheek geraadpleegd kunnen worden) is verwaarloosbaar.

In de collectie voor volwassenen houden fictie en non-fictie elkaar bijna in evenwicht: 46% fictie ten opzichte van 40% non-fictie boeken. Het aantal tijdschriften, strips voor volwassenen, naslagwerken en bladmuziek is beperkter in omvang.

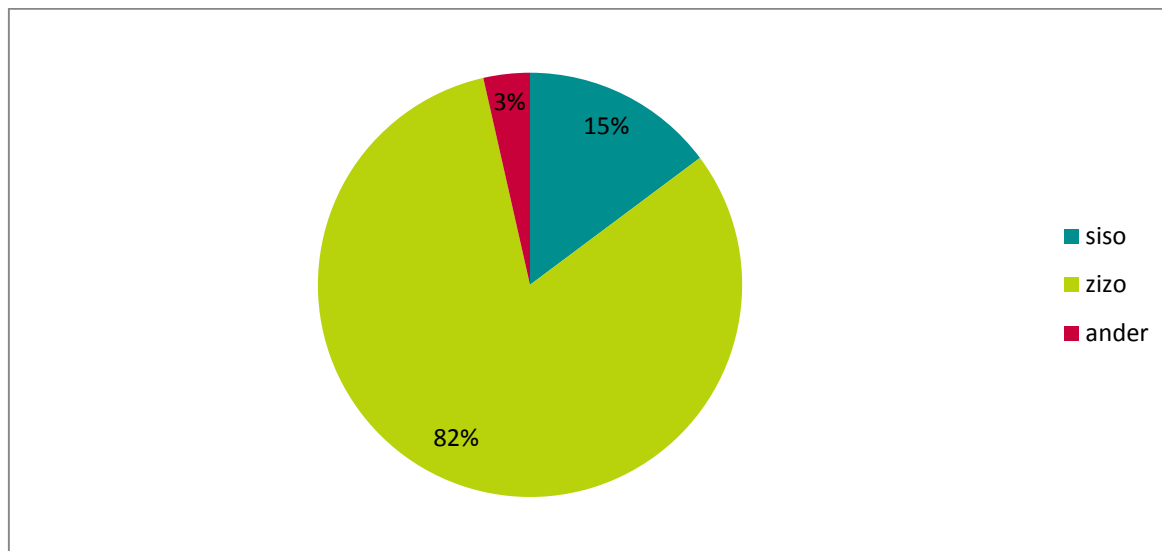
Bibliotheekcollecties kunnen grofweg ingedeeld worden in twee delen: een informatief en een vrijetijdsluik. Om de evolutie van de collectiesamenstelling nog iets beter te kunnen inschatten hebben we de informatieve collectie (non-fictie en naslagwerken) en de vrijetijdscollectie (fictie en strips) gebundeld en de verhouding tussen de twee in de loop van de jaren bekeken. De uitsplitsing in de collectie voor volwassenen kennen we al sinds 1998, die van de jeugd pas vanaf 2006. Tijdschriften laten we buiten beschouwing aangezien die onder beide onderdelen kunnen vallen.

Onderstaande grafieken laten zien dat de vrijetijdscollectie steeds een groter deel van de totale collectie is gaan uitmaken.

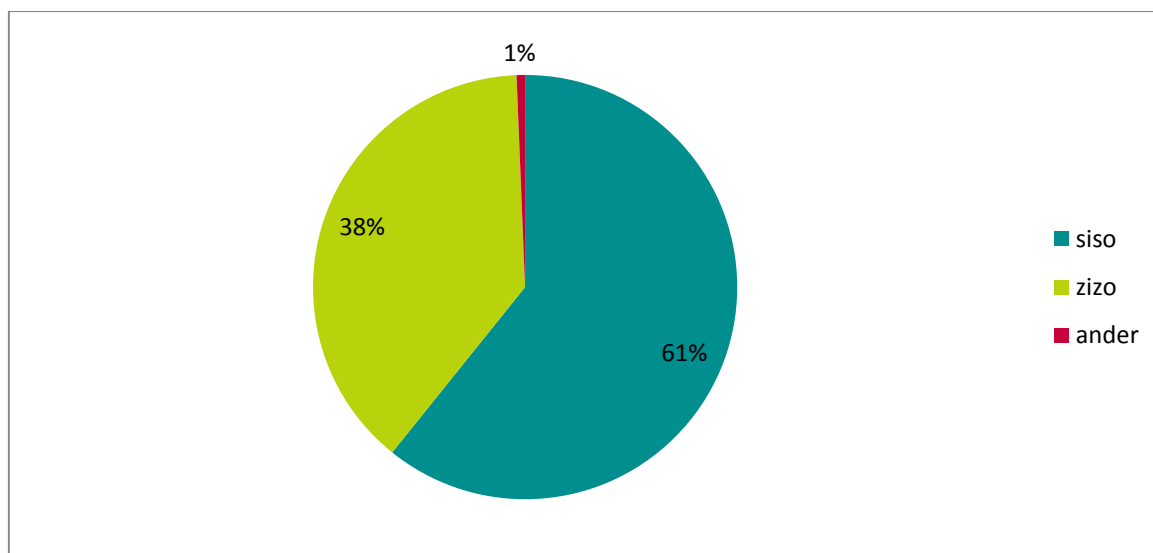
3. Plaatsingssysteem van non-fictie collecties

Jeugd

Bij de non-fictie collectie voor de jeugd zien we dat meer dan vier bibliotheken op vijf kiezen voor het ZIZO-plaatsingssysteem. 15% van de bibliotheken hanteert SISO, terwijl 3% van de bibliotheken kiest voor een ander systeem. Meer toelichting bij de verschillende systemen is te vinden op de website van Bibnet (zie <http://www.bibnet.be/portaal/Bibnet/Open-Vlacc>).

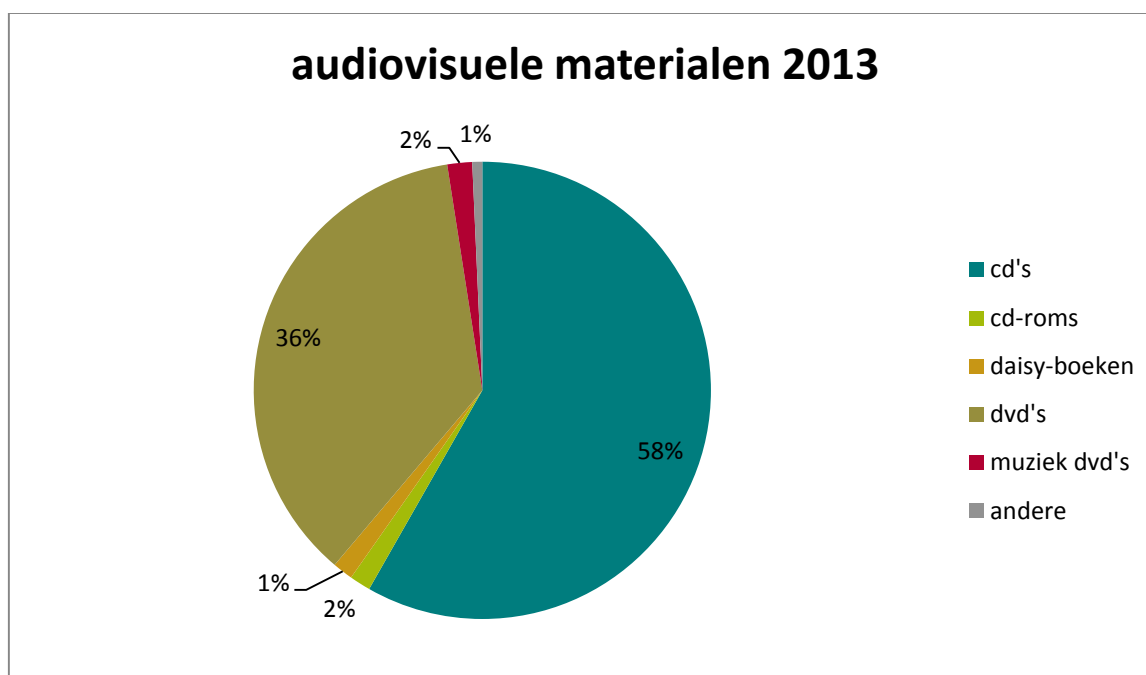
Volwassenen

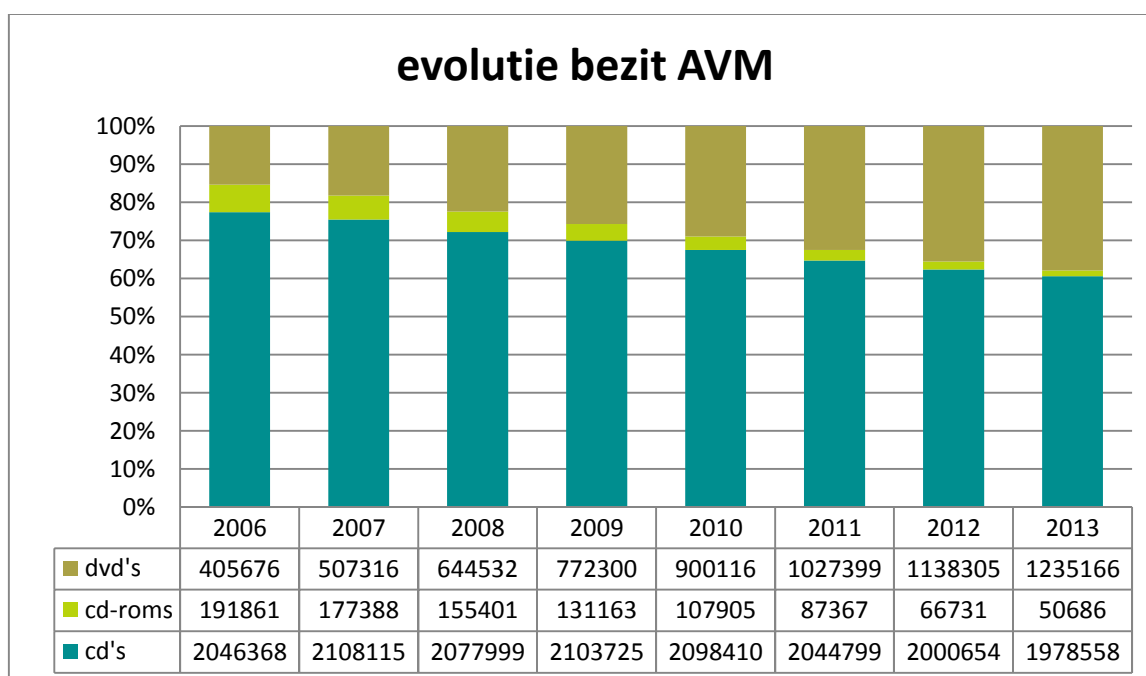
Bij de non-fictie collectie voor volwassenen zien we een volledig ander verhaal. Hier kiest slechts 38% van alle bibliotheken voor ZIZO, terwijl drie bibliotheken op vijf voor SISO kiezen.

De plaatsingssystemen voor jeugd en volwassenen hebben we naast elkaar geplaatst op één kaart van Vlaanderen en kunnen makkelijk vergeleken worden via de schuifbalk op [deze website](#) (Indien u met Internet Explorer werkt, wordt Internet Explorer 9 of hoger aangeraden).

4. Bezit audiovisuele materialen open kast

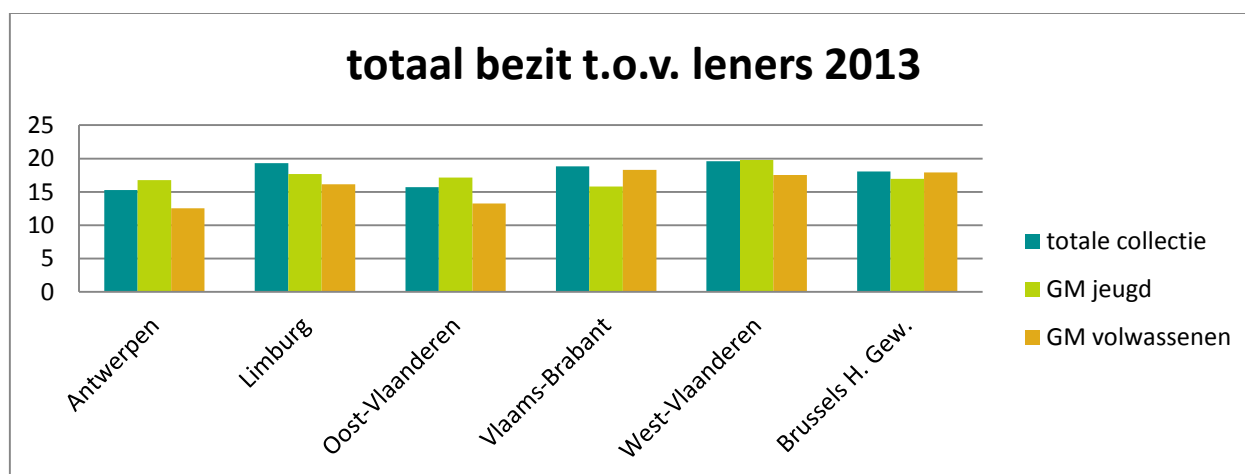

De collectie audiovisuele materialen (AVM) bestaat uit verschillende materiaalsoorten. Cd's maken verreweg het grootste deel van de collectie uit. Ook dvd's vormen een heel groot onderdeel, terwijl het aandeel cd-roms, Daisy-boeken en andere AVM (video's, lp's,...) relatief klein is.

Als we de evolutie van de samenstelling van de collectie AVM voor de drie voornaamste onderdelen bekijken zien we wel een verschuiving in de loop van de tijd. In absolute aantallen blijven de cd's relatief stabiel, terwijl er in 2013 nog slechts een vierde van het aantal cd-roms uit 2006 overblijft en het aantal dvd's in 2013 is verdriedubbeld tegenover 2006.

5. Bezitscoëfficiënt

Een goede indicator om de grootte van de collectie in te schatten is de bezitscoëfficiënt (het aantal items in de collectie t.o.v. het aantal leners). Hierboven hebben we de gemiddelde bezitscoëfficiënt van elke provincie weergegeven voor zowel de totale collectie (t.o.v. alle leners), als de collectie gedrukte materialen, opgesplitst in jeugd en volwassenen (t.o.v. respectievelijk jeugd en volwassen leners). Als resultaat krijg je per onderdeel zo het gemiddeld aantal collectie items per lener.

De bezitscoëfficiënt kan standaard worden opgevraagd via www.bibliotheekstatistieken.be. Bekijk hier de details voor alle bibliotheken van uw provincie (link naar Bios-rapportering):

[Antwerpen](#) (rapport nr. 2471)

[Limburg](#) (rapport nr. 2472)

[Oost-Vlaanderen](#) (rapport nr. 2470)

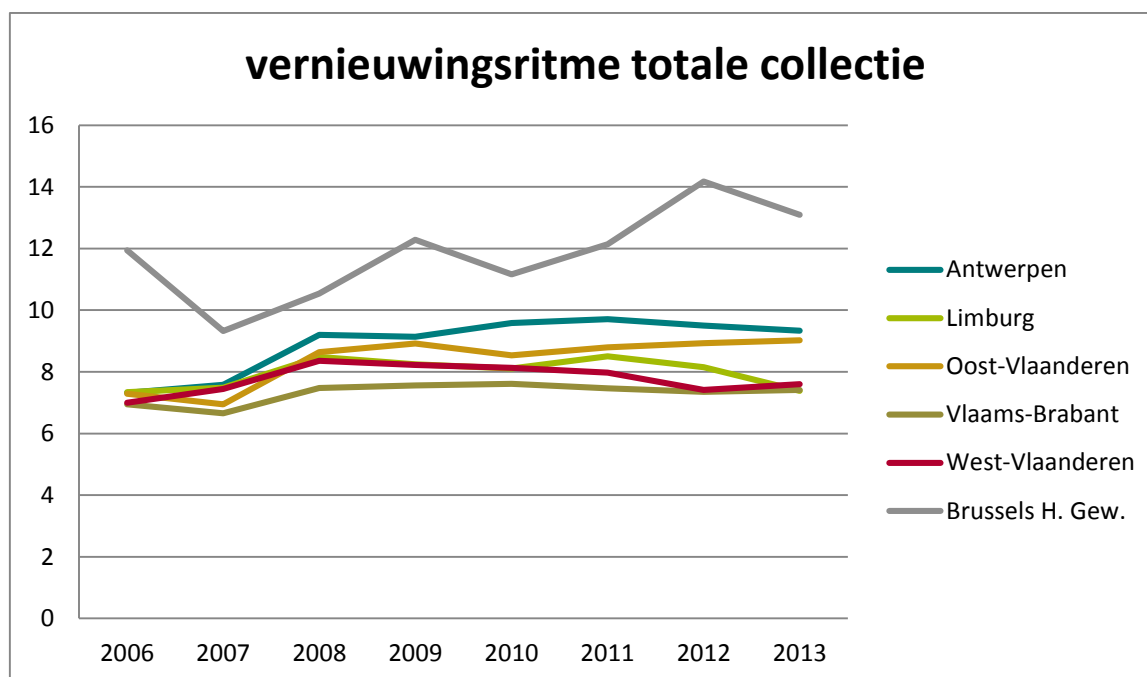
[Vlaams-Brabant](#) (rapport nr. 2473)

[West-Vlaanderen](#) (rapport nr. 2474)

[Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#) (rapport nr. 2475)

6. Vernieuwing van de collecties

Om de vernieuwing van een collectie(onderdeel) in beeld te kunnen brengen, maken we gebruik van de parameter *vernieuwingsritme*. Het vernieuwingsritme wordt bepaald door het aantal aanwinsten van één bepaald jaar af te zetten tegen het bezit van de collectie. Dat kan voor de totale collectie, maar evengoed voor elk collectieonderdeel. Op die manier krijgen we zicht op de jaarlijkse vernieuwing binnen de bibliotheekcollecties.

Er zijn in de verschillende provincies wel wat schommelingen merkbaar, maar in de periode 2006-2013 is het vernieuwingsritme gestegen in alle provincies. Dat wil zeggen dat bibliotheken hun collectie steeds actueler hielden. Dalingen kunnen zowel te wijten zijn aan een dalende aankoop van nieuwe materialen of aan een stijging van het totale bezit. Op www.bibliotheekstatistieken.be kan ook het vernieuwingsritme van de collectie audiovisuele materialen en de collectie gedrukte materialen apart worden geraadpleegd, net als die van de gedrukte materialen voor de jeugd en voor volwassenen.

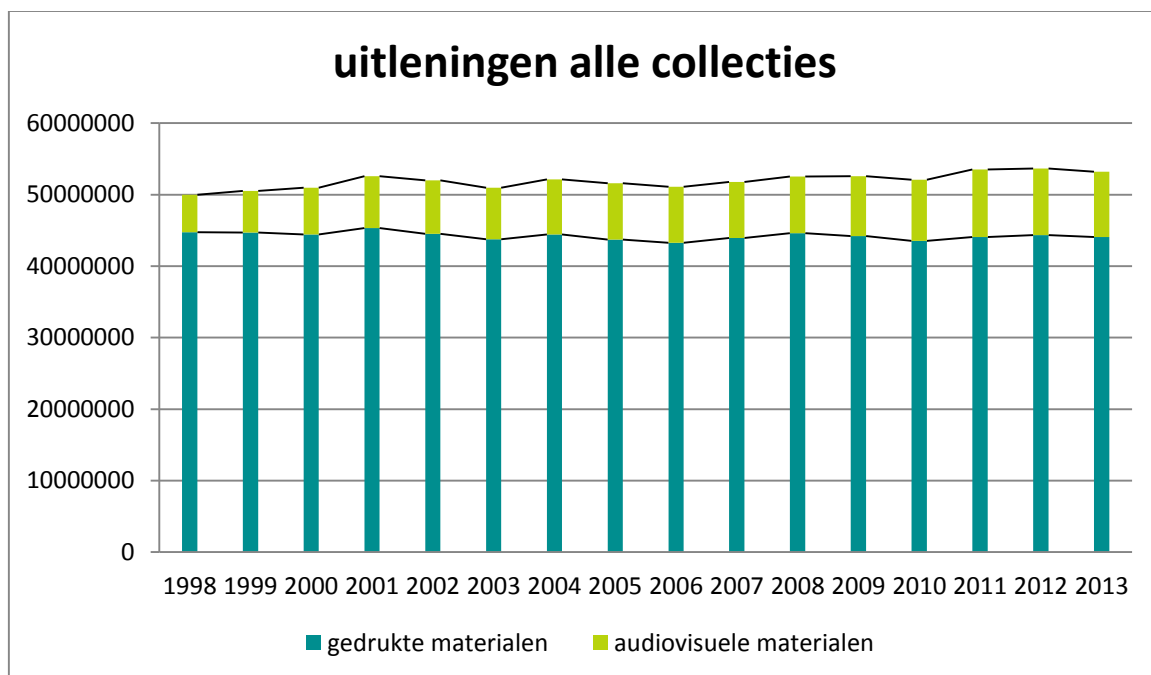
7. Totaal uitleningen

Goed om weten

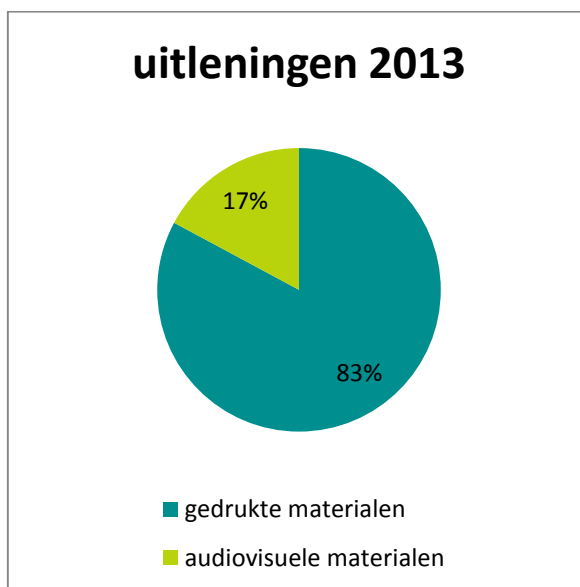
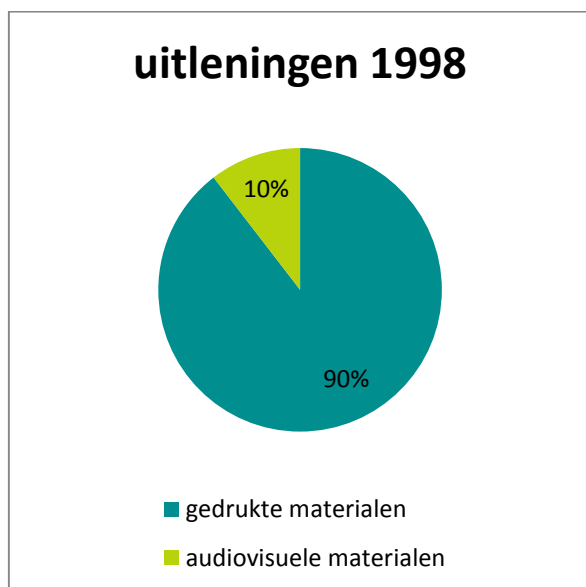
Totaal uitleningen gedrukte materialen: 44 329 244

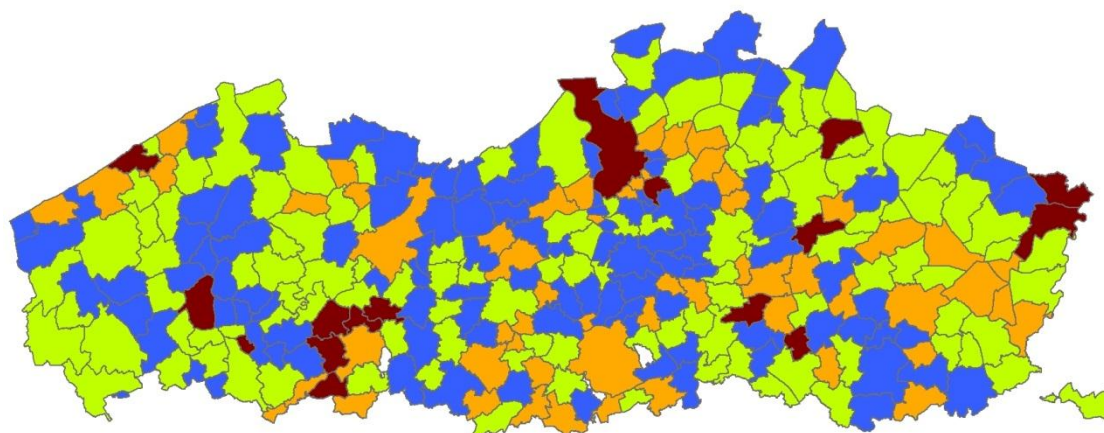
Totaal uitleningen audiovisuele materialen: 9 128 300

Totaal uitleningen: 53 203 369

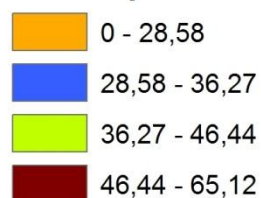

Het totaal aantal uitleningen is in de loop van de jaren licht gestegen: van 49,9 miljoen in 1998 naar 53,2 miljoen in 2013. Het aantal uitleningen van gedrukte materialen is lichtjes gedaald: van 44,7 miljoen naar 44,1 miljoen. De stijging van het totaal aantal uitleningen is dus in hoofdzaak te danken aan de toegenomen uitleningen van audiovisuele materialen. Die stegen opvallend van 5,2 miljoen in 1998 naar 9,1 miljoen in 2013. Verhoudingsgewijs is het aantal uitleningen voor AVM gestegen naar 17% van het totaal van alle uitleningen (zie grafiekjes hieronder).

leenfrequentie

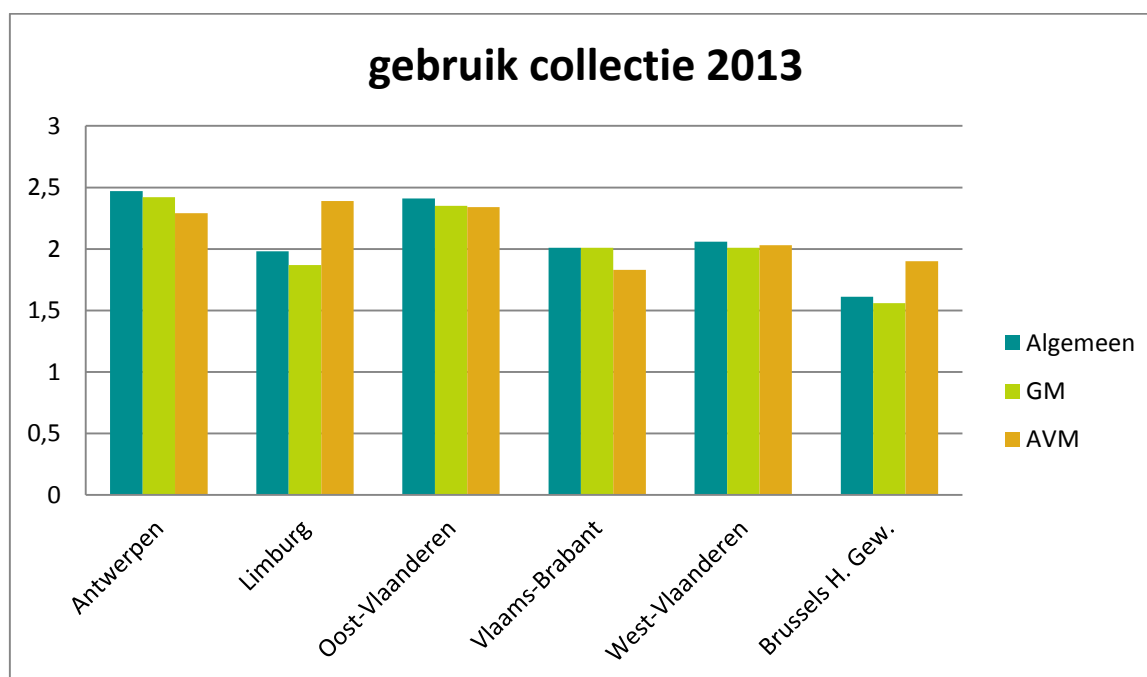

Klik op de afbeelding om een interactieve versie van de kaart te openen. Indien u met Internet Explorer werkt, wordt Internet Explorer 9 (of hoger) aanbevolen.

Op deze kaart hebben we het totaal aantal uitleningen van elke bibliotheek afgezet tegenover het aantal leners. Op die manier kom je per bibliotheek tot een cijfer dat weergeeft hoeveel collectie items elke lener gemiddeld per jaar ontleent. In elke gemeente ligt die verhouding enigszins anders.

8. Gebruik van de collectie

Het is ook belangrijk na te gaan hoe vaak de collectie wordt gebruikt (=ontleend). Hiervan is de gebruikscoefficiënt een goede indicatie. De gebruikscoefficiënt berekent het aantal uitleningen ten opzichte van het totale bezit. Het resultaat hiervan is het gemiddeld aantal uitleningen per collectie item.

Gemiddeld genomen wordt elk item in alle bibliotheekcollecties (open kast collecties) 2 keer per jaar uitgeleend. Dit kan heel sterk verschillen tussen de verschillende collectieonderdelen (zie verder). We merken ook wel wat variatie tussen de provincies (zoals de grafiek hierboven aantoont), en zeker tussen de verschillende gemeenten.

Bekijk de details voor alle bibliotheken van uw provincie door onderstaande rapportnummers in te voeren op www.bibliotheekstatistieken.be:

[Antwerpen](#) (rapport nr. 2482)

[Limburg](#) (rapport nr. 2483)

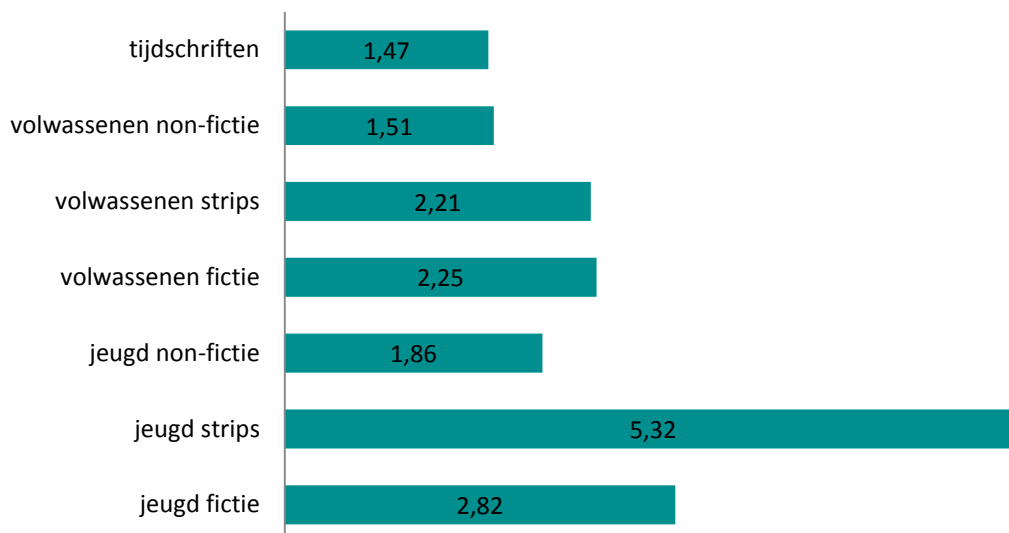
[Oost-Vlaanderen](#) (rapport nr. 2484)

[Vlaams-Brabant](#) (rapport nr. 2485)

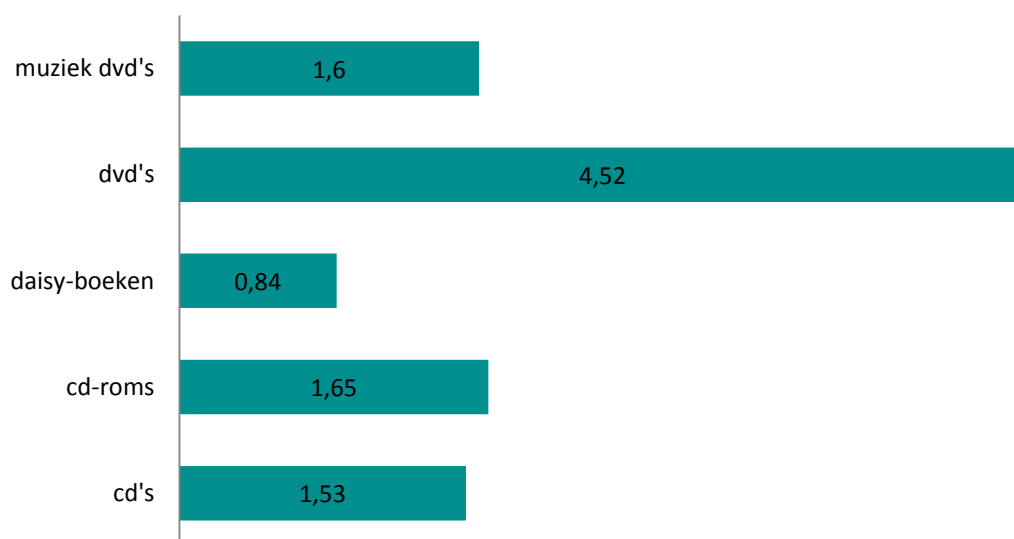
[West-Vlaanderen](#) (rapport nr. 2486)

[Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#) (rapport nr. 2487)

gemiddelde gebruikscoefficienten GM 2013

gemiddelde gebruikscoefficienten AVM 2013

De gebruikscoefficienten binnen eenzelfde collectieonderdeel evolueren niet zoveel in de loop van de tijd, waardoor we enkel de cijfers van 2013 bekijken. Ze verschillen wel heel sterk tussen de verschillende onderdelen. Binnen de gedrukte materialen worden strips voor de jeugd het vaakst ontleend, terwijl tijdschriften en non-fictie voor volwassenen verhoudingsgewijs het minst worden ontleend. Bij de audiovisuele materialen worden dvd's het vaakst ontleend. Daisy-boeken het minst, maar gezien de specifieke doelgroep van deze materiaalsoort is dit weinig verrassend.

Links

Hieronder vindt u een aantal verwijzingen naar websites met informatie rond de samenstelling en het beheer van bibliotheekcollecties:

- <http://www.bibnet.be/portaal/Bibnet/Collectie>

Op de website van Bibnet vindt u heel wat informatie rond zowel fysieke als digitale collecties.

- <http://www.bibnet.be/portaal/Bibnet/Collectie/Collectieplan/>

Hier wordt iets dieper ingegaan op de strategische aanpak van een collectieplan en collectiebeheer.

- <http://www.ifla.org/library-collections>

Op de website van IFLA zijn ook internationale richtlijnen rond collectievorming terug te vinden.

- <http://www.siob.nl/bibliotheekmonitor/trends-bibliotheken/collectie/item35>

In Nederland worden heel wat elementen van de collecties van de bibliotheken naderbij bekeken. Hier geen detailgegevens per bibliotheek, maar algemene cijfers over de sector.

Meer info bij dit document?

Agentschap Sociaal-Cultureel Werk – Afdeling VOLC
Arenbergstraat 9, 1000 Brussel

www.sociaalcultureel.be

Lynn Moerenhout – 02 553 41 18 – lynn.moerenhout@cjsm.vlaanderen.be

Maarten Vandekerckhove – 02 553 42 29 – maarten.vandekerckhove@cjsm.vlaanderen.be

Of raadpleeg onze rapporteringswebsite: www.bibliotheekstatistieken.be